

De la elev pasiv la elev activ – rolul muncii intelectuale în succesul școlar

Prof. înv. primar Goanță Maria-Nicoleta

Introducere

Educația contemporană nu mai urmărește doar transmiterea unui volum de informații, ci formarea unor elevi capabili să gândească, să analizeze și să învețe independent. În acest context, munca intelectuală și deprinderile asociate acesteia ocupă un loc esențial încă din ciclul primar. Transformarea elevului dintr-un receptor pasiv într-un participant activ la procesul de învățare reprezintă un obiectiv central al pedagogiei moderne, având implicații directe asupra succesului școlar și al dezvoltării personale. (Ioan Neacșu, 2015)

1. Pedagogia muncii intelectuale și rolul ei în educație

Educația intelectuală este o componentă fundamentală a procesului educațional, având rolul de a dezvolta capacitățile cognitive, gândirea și motivația elevilor pentru învățare. Aceasta presupune atât informarea intelectuală, cât și formarea intelectuală. Informarea intelectuală constă în transmiterea și asimilarea valorilor științifice și umaniste, adaptate nivelului de dezvoltare al elevilor, în timp ce formarea intelectuală implică mobilizarea capacităților psihice și dezvoltarea gândirii și limbajului.

Pedagogia muncii intelectuale vizează utilizarea eficientă a cunoștințelor, capacitatea de a analiza și sintetiza informațiile, precum și adaptarea strategiilor de învățare. Elevul este învățat să selecteze informațiile relevante, să utilizeze surse diverse și să își organizeze activitatea intelectuală într-un mod eficient.

Motivația are un rol esențial în acest proces, deoarece influențează relația elevului cu învățarea și nivelul de implicare în activitățile școlare. Dezvoltarea motivației intrinseci contribuie la formarea unor deprinderi durabile de muncă intelectuală și la creșterea autonomiei elevului.

Familiarizarea elevilor cu metode și tehnici de muncă intelectuală contribuie la creșterea eficienței învățării și la reducerea efortului depus. În acest mod, elevii își dezvoltă capacitatea de autoorganizare și devin treptat independenți în procesul de învățare.

2. Deprinderile de muncă intelectuală – premisă a succesului școlar

Deprinderile de muncă intelectuală reprezintă baza succesului școlar, deoarece acestea facilitează organizarea și eficientizarea procesului de învățare. Elevii care își formează aceste deprinderi reușesc să își gestioneze mai bine timpul, să își organizeze activitățile și să obțină rezultate mai bune.

Managementul învățării implică stabilirea obiectivelor, planificarea activităților și evaluarea rezultatelor, având o dimensiune atât cognitivă, cât și morală. Acesta contribuie la dezvoltarea responsabilității și a implicării active în procesul educațional.

Un mediu educațional favorabil, bazat pe siguranță și cooperare, sprijină dezvoltarea acestor competențe. Rolul cadrului didactic este esențial în coordonarea activităților și în crearea unor situații de învățare eficiente.

3. Organizarea eficientă a muncii de învățare

Procesul de învățare presupune perceperea, memorarea și reactualizarea informației, fiind influențat de modul în care este organizată activitatea de învățare. Respectarea timpului alocat sarcinilor și adaptarea acestuia la nivelul elevului contribuie la eficiența învățării.

Alternarea perioadelor de muncă cu cele de odihnă este esențială pentru menținerea capacității de concentrare. Odihna activă și somnul contribuie la refacerea resurselor intelectuale și la îmbunătățirea performanțelor școlare.

Activitățile recreative, precum desenul, sportul sau lectura, contribuie la reducerea oboselii și la menținerea unui echilibru între muncă și relaxare.

4. Lectura și utilizarea surselor de informare

Lectura reprezintă o activitate fundamentală în dezvoltarea muncii intelectuale, contribuind la îmbogățirea vocabularului și la dezvoltarea gândirii critice. Elevii învață să identifice ideile principale și să selecteze informațiile relevante.

Utilizarea surselor de informare presupune lucrul cu manuale, dicționare, enciclopedii și alte materiale, precum și capacitatea de a evalua corectitudinea informațiilor. În acest mod, elevul devine capabil să învețe independent.

5. Metode și tehnici moderne de învățare

Metodele și tehnicile de învățare au un rol esențial în transformarea elevului dintr-un receptor pasiv al informației într-un participant activ la procesul educațional. Acestea contribuie

la dezvoltarea capacităților cognitive, la stimularea interesului pentru învățare și la formarea unor strategii eficiente de lucru intelectual. Diversitatea metodelor permite adaptarea procesului educațional la nevoile și particularitățile fiecărui elev, eliminând rutina și favorizând implicarea activă.

Un rol important îl au tehnicile de lectură activă, precum modelele SQ3R, PQRSST sau RICAR, care ghidează elevul în înțelegerea textului. Aceste metode presupun parcurgerea unor etape precum răsfoirea textului, formularea de întrebări, citirea propriu-zisă, recapitularea și evaluarea informațiilor. Prin utilizarea acestor tehnici, elevii își dezvoltă capacitatea de a identifica ideile principale, de a structura informația și de a o reține pe termen lung.

De asemenea, metodele bazate pe organizarea informației, precum hărțile mentale, contribuie la o mai bună structurare a cunoștințelor. Acestea permit realizarea de conexiuni între concepte și favorizează înțelegerea în profunzime a informațiilor. Hărțile mentale stimulează creativitatea și ajută elevii să vizualizeze relațiile dintre idei, facilitând astfel procesul de învățare.

Învățarea prin rezolvarea de probleme reprezintă o metodă eficientă care dezvoltă gândirea logică și capacitatea de analiză. Aceasta presupune identificarea problemei, elaborarea unui plan de rezolvare, aplicarea soluțiilor și evaluarea rezultatelor. Prin această metodă, elevii învață să gândească critic și să găsească soluții în mod independent.

Metodele interactive, precum învățarea în grup, contribuie la dezvoltarea competențelor sociale și la îmbunătățirea comunicării. Elevii colaborează, își exprimă opiniile și învață unii de la alții, ceea ce duce la o înțelegere mai profundă a conținuturilor. În același timp, această metodă stimulează încrederea în sine și capacitatea de argumentare.

Strategiile metacognitive au un rol deosebit de important, deoarece îi ajută pe elevi să își conștientizeze propriul proces de învățare. Acestea includ planificarea, monitorizarea și evaluarea activității intelectuale, contribuind la dezvoltarea autonomiei și a responsabilității. Elevii devin capabili să își identifice punctele forte și slabe și să își adapteze strategiile de învățare în funcție de acestea.

Tehnologia educațională completează aceste metode, oferind noi oportunități de învățare. Utilizarea platformelor digitale, a aplicațiilor interactive și a resurselor multimedia contribuie la creșterea motivației și la implicarea activă a elevilor. Aceste instrumente facilitează accesul la informație și transformă elevul într-un participant activ și creativ în procesul educațional.

Concluzie

În concluzie, formarea deprinderilor de muncă intelectuală este esențială pentru succesul școlar și pentru dezvoltarea personală a elevilor. Prin utilizarea unor metode adecvate și prin crearea unui mediu educațional favorabil, elevul poate deveni autonom și implicat activ în procesul de învățare.

Bibliografie

Ioan Neacșu, *Psihologia educației*, 2015

Barbara Oakley, 2022

Liliana Stan, 2016

Pânișoară, I.-O. & Manolescu, M., 2019

(<https://www.studocu.com/ro/document/universitatea-stefan-cel-mare-suceava/psihologia-educatiei/document-educatia-intelectuala-docx/5881869>, 16:03)

(https://prezi.com/4e_mrbh236uo/formarea-deprinderilor-de-munca-intelectuala-la-gimnaziu-prin-intermediul-resurselor-din-cdi/, 16:00)

(<https://www.studocu.com/ro/document/universitatea-stefan-cel-mare-suceava/psihologia-educatiei/document-educatia-intelectuala-docx/5881869>, 16:57)

(<https://edict.ro/familiarizarea-elevilor-cu-metode-si-tehnici-de-munca-intelectuala/>, 18.02.2024, 17:15)

(<https://www.scribd.com/document/555386696/Management-educa%C5%A3ional>, 16:42, 19.02.2024)

(<http://www.upa.ro/wp-content/uploads/2022/06/suport-curs-Management-educational.pdf>, 17:10, 19.02.2024)

(<https://www.parintiicerschimbare.ro/dreptul-la-pauza/>, 21.02.2024, 14:38)

(<http://noiliceenii.ro/activitatea-si-odihna-la-elevi/>, 21.02.2024, 14:55)

(<https://gutenberg.ro/4-metode-interactive-de-predare-online/>, 24.02.2024, 11:02)